

МАКТАБНИНГ ИНФОРМАТИКА ДАРSLARIDA TA'LIMNING AN'ANAVIY VA INNOVATSION TASHKILY SHAKLLARIDAN FOYDALANISH

Patidinova Dildora

Andijon Pedagogika Insituti 2-bosqich magistranti

Anotatsiya

Informatika bo'yicha o'quv mashg'ulotlarini tashkil etish shakllari ikki turga bo'linadi: an'anaviy shakllar (mahruza, seminar, laboratoriya ishi, kollokvium, amaliyot va boshqalar) va innovatsion shakllar (komp'yuter testlari, keys texnologiyalari, slayd-mahruzalar, elektron pochta orqali maslahatlar, videodarslar), telekommunikatsiya loyihalari, forumlar, onlayn mahruzalar, tarmoqda birgalikda ishlash, komp'yuter konferentsiyalari, masofaviy ta'lim olish bo'yicha keraklich tashkil etish bo'yicha.

Kalit so'zlar; An'anaviy (mahruza, seminar, laboratoriya ishi, kollokvium, amaliyot) Innovatsion (komp'yuter testlari, keys texnologiyalari, slayd-mahruzalar, elektron pochta orqali maslahatlar, videodarslar)

Informatika bo'yicha o'quv mashg'ulotlarini tashkil etish shakllari ikki turga bo'linadi: an'anaviy shakllar (mahruza, seminar, laboratoriya ishi, kollokvium, amaliyot va boshqalar) va innovatsion shakllar (komp'yuter testlari, keys texnologiyalari, slayd-mahruzalar, elektron pochta orqali maslahatlar, videodarslar), telekommunikatsiya loyihalari, forumlar, onlayn mahruzalar, tarmoqda birgalikda ishlash, komp'yuter konferentsiyalari, masofaviy ta'lim va boshqalar.

Informatika bo'yicha o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishning anhanaviy shakllari

Mahruza. Informatika darslarida mahruzaning asosiy maqsadi talabalarga o'rganilayotgan fanning nazariy asoslarini yetkazish, o'quv jarayoni va o'quv faoliyatiga qiziqishni shakllantirish hamda o'quvchilar o'rtasida mustaqil ishlash bo'yicha uslubiy ko'rsatmalarni shakllantirishdan iborat.

Psixologik-pedagogik adabiyotlarda olimlar mahruzalarning quyidagi turlarini ajratib ko'rsatadilar: axborot mahruzasi, so'rov mahruzasi va kirish mahruzasi. Umumta'lim maktabida informatika darslarida quyidagi mahruza shakllaridan foydalanish mumkin: mahruza-matbuot anjumani, muammoli mahruza, oldindan rejalashtirilgan xatolarga yo'l qo'yilgan mahruza, vizualizatsiya mahruzasi va boshqalar. Masofaviy o'qitishda quyidagi mahruza turlari ham qo'llaniladi: videomahruzalar, multimedia mahruzalari.

T.A.Lavinoyning tahkidlashicha, maktabda informatika bo'yicha mahruzalarda axborot texnologiyalaridan foydalanish talabalarga mahruza matnlarini (qo'shimcha o'quv materiallari, maqolalar to'plamlari bilan to'ldirilishi mumkin) turli toifadagi foydalanuvchilar uchun mavjud bo'lgan elektron ommaviy axborot vositalarida taqdim etish imkonini beradi, bu shubhasiz ko'rib chiqilayotgan masalalar bo'yicha o'quv materialini takrorlash imkoniyatiga hissa qo'shish, shuningdek taqdim etilgan materialning samaradorligini oshiradi.

Zamonaviy maktabda informatika darslarida axborot texnologiyalaridan foydalangan holda quyidagi mahruza turlari qo'llaniladi: onlayn mahruza, slayd-mahruza, videomahruza. Bundan tashqari, interfaol doska, multimedia proektor qo'llanilganda kombinatsiyalangan mahruzalar o'tkaziladi, o'qituvchi mahruzasi kompg'yuter taqdimotlari bilan birga olib boriladi. Mahruzalarda axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanish diqqatni rivojlantiradi, maktab o'quvchilarini yangilangan axborot-ta'lim muhitiga singdirishga yordam beradi.

Bunday mahruzalarni o'qiyotganda, bahzi savollarni maktabning ta'lim portallarida muhokama qilish uchun oldindan olib kelish kerak. Masalan, muammoli mahruza o'qiyotganda, informatika o'qituvchisi maktab o'quvchilari tomonidan tahlil qilish uchun o'quv portalida muammoli vaziyatni oldindan belgilab beradi. Maktab o'quvchilari muammoli vaziyatlarda o'qituvchi tomonidan qo'yilgan qarama-qarshiliklarni hal qilib, mustaqil ravishda o'qituvchi yangi bilim sifatida hisobot berishi kerak bo'lgan xulosaga kelishlari mumkin, yahni biz mahruzada tarmoq o'zaro tahsirdan foydalanamiz. Mahruzaning o'zida informatika o'qituvchisi muammoli vaziyatlarga erishilgan yechimlarni to'g'rilaydi, maktab o'quvchilari tomonidan ko'tarilgan eng dolzarb muammolar bo'yicha muhokama o'tkazadi [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Informatika bo'yicha mahruzalarda zamonaviy axborot texnologiyalari vositalariga asoslangan yangi tashkiliy shakllardan foydalanish, albatta, maktab o'quvchilarining ehtiborini faollashtiradi, o'quv jarayoniga kirishishga yordam beradi, tinglovchilar va o'qituvchi o'rtasida haqiqiy aloqani o'rnatishga imkon beradi. Haqiqiy vaqt ma'lumotni taqdim etish, idrok etish, tushunish va o'zlashtirish, uni bilimga aylantirish samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Fanni chuqur o'rganish uchun informatika bo'yicha seminar darslar zarur. Ushbu seminar darslarda joriy nazariy material o'zlashtiriladi va o'z nuqtai nazarini ifodalash qobiliyati shakllanadi, o'quvchilarning kelajakdagi kasbiy faoliyati uchun ko'nikma hosil qilinadi. SHunga ko'ra, ushbu darslar (yangi axborot texnologiyalarini qo'llash zarur bo'lgan seminar mashg'ulotlari) axborot texnologiyalari vositalaridan foydalangan holda seminarning turli jihatlarini ko'rsatish uchun kompg'yuter sinflarida o'tkazilishi kerak.

Информатика bo'yicha seminar mashg'ulotlarining asosiy maqsadi talabalarga nazariy bilimlarni o'rganilayotgan sohaning xususiyatlariga bog'liq holda qo'llash ko'nikma va malakalarini egallash imkoniyatini berishdan iborat. Maktabda hozirgi bosqichda informatika bo'yicha seminarlar o'tkazishning uslubiy xususiyati o'rganilayotgan mavzu bo'yicha chuqur bilim olish maqsadida talabalarining taqdimotlarini ko'rgazmali rejimda mahruza, shu jumladan referat shaklida, telekommunikatsiya loyihasi bo'yicha yakka tartibda yoki talabalar guruhi tomonidan bajarilgan holda axborot bilan tahminlashdir..

"Kutubxona" telekommunikatsiya loyihasi. MS Access dasturida maktab kutubxona fondining ma'lumotlar bazasini yaratish va chiqarilgan kitoblar ustidan avtomatik nazoratni tashkil etishdan iborat. "Kutubxona" ma'lumotlar bazasida quyidagi uchta jadval tuziladi: "Kitoblar", "Kitobxonlar", "Buyurtmalar" va shunga muvofiq sinfni uch guruhga bo'lib, eng yaxshi loyiha tanlovini tashkil qiling. Keyin seminarlarda har bir guruh o'z ishini himoya qiladi, kutubxona fondi mutaxassislari bilan birgalikda eng yaxshi loyihani tanlaydi.

Информатика darslarida tashkiliy shakllardan foydalanish, masalan, ma'lumotlar bazasini o'rganishda, ma'lum bir amaliy vazifani bajarishda olingan bilimlarni yangilash imkonini beradi, talabalarga ma'lumotlar bazasini loyihalash va yuritishdan tortib, ma'lumotlar bazasini yaratishgacha bo'lgan barcha bosqichlardan o'tishga imkon beradi. SHuningdek, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Maktab o'quvchilarida olingan bilimlarni o'qituvchi bilan birgalikda amaliy masalalarni yechishda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishda amaliy mashg'ulotlarning ahamiyati katta. Informatika bo'yicha amaliy mashg'ulotlar ikki yoki uchta mahruzadan so'ng, mahruzada boshlangan ishni mantiqiy davom ettirgan holda o'tkazilishi, tashkil etilishi kerak.

Информатика fanidan laboratoriya ishi talabalarining nazariy va uslubiy bilimlari va amaliy ko'nikmalarini o'quv, ilmiy faoliyatning yagona jarayoniga birlashtiradi. Maktabda ishlash tajribasi shuni ko'rsatadiki, informatika fanidan o'zining didaktik imkoniyatlariga ega AKT vositalariga asoslangan rivojlanayotgan axborot-ta'lim muhitini joriy etish sharoitida laboratoriya mashg'ulotlari, foizlarda juda kam qo'llaniladi. Uslubiy nuqtai nazardan laboratoriya ishlari talabalarda mustaqil va jamoaviy ishlash ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish va informatika fanidan o'quvchilarni o'qitish jarayonini individuallashtirish imkonini beradi.

Информатика darslarida laboratoriya ishlarini o'tkazish usullaridan biri - elektron o'quv qurolini yaratish misolida o'quv loyihalari usuli ko'rib chiqiladi. Ushbu loyihani yaratish uchun yetarli bilim, nafaqat dasturiy tahminotni ishlab chiqish, balki ta'lim maqsadlarida dasturiy tahminot sifatini baholash sohasidagi bilimdir.

Laboratoriya ishlarini olib borishda talabalar o'rganilayotgan fanning ma'lum bir qismini o'zlashtirishlari, tugallangan o'quv loyihasini namoyish etishlari kutiladi. Bundan tashqari, ikki yoki uchta talaba (mos ravishda talaba guruhda ishlash qobiliyatini namoyish etadi) individual-guruh vazifalarini oladi deb taxmin qilinadi. Informatika bo'yicha sinfdagi o'quv loyihasining muhim xususiyati uning muammolarini ongli ravishda tanlash bo'lib, u o'tilgan mavzuga va talabaning tegishli tayyorgarlik darajasiga bog'liq.

Amaliyot - informatika fanidan o'rganilayotgan fanning katta modullari tugallangandan so'ng amalga oshiriladigan va asosan takroriy va umumlashtiruvchi xarakterga ega bo'lgan sinfdagi laboratoriya ishlarining turlaridan biri. Seminarda, qoida tariqasida, laboratoriya ishlariga qaraganda ko'proq vaqt talab qiladigan va murakkab ishlar beriladi. Misol uchun, siz key-texnologiya bo'yicha vazifani taklif qilishingiz mumkin.

Informatika fanidan laboratoriya ishi. <http://www.narod.ru> saytida o'z veb-sahifangizni yarating, sinfdoshlar, o'qituvchilar, ota-onalar uchun qiziqarli bo'lishi mumkin bo'lgan o'zingizning ta'lim ishlanmalarigizni (qiziqarli vazifalar, o'yinlar va boshqalar) joylashtiring. Veb-sahifada joylashtirilgan vazifalarni muhokama qilish uchun forum yaratishga harakat qiling yoki faol forumga havola yarating. Maktabning ta'lim portalida tezkor kirish uchun o'z veb-sahifangizga havola yarating.

Informatika fanidan mustaqil ish. Informatika o'qituvchisining bevosita ishtirokisiz, lekin uning ko'rsatmasi bo'yicha o'qituvchi tomonidan belgilangan vaqtda (topshirish muddati) auditoriyadan tashqari bajariladigan ishlar talabalarning mustaqil ishi deyiladi. Maktab o'quvchilarining maktabda informatika bo'yicha mustaqil ishi uchun, odatda, sinfdagi ish uchun bir xil vaqt ajratiladi va bu ta'limning ushbu shaklining pedagogik ahamiyatini tahkidlaydi. Ta'lim muassasasining AKT vositalariga asoslangan rivojlanayotgan axborot-ta'lim muhitining ulkan pedagogik salohiyati maktab o'quvchilarining mustaqil ishi uchun juda muhim rol o'ynaydi, masalan, ta'lim maqsadlarida (maktabning o'quv portallari, kutubxona ma'lumotlar bazasi). SHunga ko'ra, bu resurslarni doimiy ravishda o'zgartirish kerak.

Informatika bo'yicha mustaqil ish psixologik-pedagogik adabiyotlarni o'rganish, ishbilarmonlik o'yinlarida ishtirok etish, pedagogik-psixologik treninglar, ilmiy to'garaklar, seksiyalar, muammoli guruhlarda ishlash, talabalar sinov darslari, mashg'ulotlar o'tkazish, mavzu bo'yicha katta hajmdagi materiallarni o'zlashtirishni o'z ichiga oladi. Birlamchi manbalar bilan ishlash, pedagogik masalalarni yechish, loyihalar ishlab chiqish, insholar yozish, o'quv va ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish va hokazolar orqali o'rganiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vqgotkiy L.S. Problema obucheniya i umstvennogo razvitiya v shkolg'nom vozraste. M., 1991.
2. Gessen S.I. Osnovq pedagogiki. Vvedenie v prikladnuyu filosofiyu. M.: SHkola-Press, 1995. 448 s.
3. Guzeev, V.V. Prepodavanie. Ot teorii k masterstvu [Tekst]: uchebnoe posobie / V.V. Guzeev. – M.: NII shkolg'nqx texnologiy, 2009. – 288 s.
4. Daminov M.I. Fizika ta`limini modulli texnologiya asosida takomillashtirish (akademik litseylar misolida). Ped. fan. nomz... diss. Buxoro – 2008. 68-82 b.
5. Zaxarova, S.M. Organizatsionnqe formq neprerqvnogo setevogo profilg'nogo obucheniya [Tekst] / S.M. Zaxarova // Izvestiya Baltiyskoy gosudarstvennoy akademii rqbopromqslavogo flota: psixologo-pedagogicheskie nauki. – 2014. – № 1. – S.63-68.